

Universitätsbibliothek Paderborn

Venerabilis Patris Thomæ à Jesu ... Opera Omnia

Homini Religioso Et Apostolico Tam Qvo Ad Vitæ Activæ, Qvam Contemplativæ functiones utilissima, Duobus Tomis Comprehensa. In Qvibvs Singvlari Pietate, Varia Ervditione Clariori Et Breviori Stylo Continentvr Et Explicantvr ...

Tomás <de Jesus>

Coloniæ Agrippinæ, 1684

Capvt VII. Mundum propter hominem fuisse conditum, ea potiſſimùm de causa, ut ex visibilibus ad invisibilia ascendamus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38621

cujus lux vitalis, radius influens, & fulgor indeficiens. Hæc mirifica & stupenda sunt: Sapientia æternæ monumenta. Quid deinde pulchrius cælo, cum lunæ, stellarum, solisque fulgoribus velut quibulda floribus coronatur? ut eum paradisum putet, depictum vivispirantium rosarum monilibus.

Gradus secundus.

Sed ad secundum gradum transeuntes, innumeram rerum inanimatarum aciem offendimus ex quatuor elementorum mixtione coalescentium. Quis siquidem non demeretur, in terræ visceribus tot metallorum, sulphureorum, ac lapidum concipi genera? Quis ad miras eorum proprietates non obstupescat? quis auri, argenti, æris, rui morum nitorem, præstantiam & utilitatem sine mirifico animi gaudio explicet?

Tertius gradus.

Tertium gradum sibi vendicant ea, quæ vegetativa polleant anima, ut sunt herbarum, arborum & germinum varia genera. Quis enim multiplicem radicem, stipitem, florum, fructuum & seminum varietatem recenset? quis illorum naturas, dotes, & proprietates sermone attingere valeat? Aspectu ceterè jucundissimum est, intueri qualiter terra hiberno tempore squalida gelo, ad solis verni obtutum penitus exergatur, & vitali roris aspersione irroretur, quomodo subitò viridi amictu induatur, ac fructus uberrimos producat.

Quartus.

Quartum throni gradum occupant ea, quæ sensu prædita sunt: hæc autem sunt innumera piscium, avium, animaliumque species, aquas, terram & ætherem undequaque replentium. Quis autem formas piscium diversas, quis mores, quis innatas ipsis proprietates, quis modos procreandi, quis pascendi artes unquam attinget? Quod si ab aquis in ætherem assurgamus, & avium naturas contemplerur, in ipsis innumera genera reperiemus: aliæ enim sunt filipennes, aliæ cutipennes, membranipelles aliæ, vagipennes aliæ; aliæ carnibus, aliæ fructibus, aliæ aliis vescuntur; aliæ mites, aliæ feræ; aliæ canoni, aliæ non. Et quis denique multiplicem illarum structuram, membrorum ordinem, sensuum instrumenta, affectiones, vires, mores, naturasque æque contemplabitur, cum exiguum omnium formicam profundè pensantem in stuporem ferri humanam mentem videamus? Rursus si ad terram descendamus, tot sunt animalium genera, tot species, ut explicari nequeant.

Quintus.

Residet in quinto gradu homo, supra sensum rationem adjiciens; estque cælestium ac terrestrium vinculum, cum anima expertibus vita, cum plantis vegetantibus, cum amantibus sensitiva, cum Angelis intellectiva virtute. Hujus si corpus, si animam contempleris, nihil ipso excellentius, nihil divinius reperies. Corpus enim si spectes, videbis quæ virtute, quæ arte cor vitæ fons vivificet, stomachus concoquat, hepar sanguinem fundat, pulmo expiret, rubeus sanguis per venas quasi per rivulos effusus, spiritus vitales alar; nervi omnia obli-gent, ossa quasi columnæ omnia ferant, caro consuepiat, pellis contegat, crines, ungues ornent, sensus externa capiant. Corpus ceterè adeo est insignis, ut ab illo sapientissimo DEO plasmatum, quasi statua in mundi theatro Regis imaginè præferens, cuncta in stuporem & terrorem adducat. Quod si animam contempleris, quomodo non obstupescas, si ejus vires, potentias, facultates investiges? & quam vi memoria præterita recolat, intellectus illustrat, voluntas regina nulli subdatur, quæ serie ingenio investiget, judicio discernat, ratione discurret, mente contempletur, memoria servet, voluntate capax sit bonis & quod appetit amore, prosequatur spe sustineat, arbitrio eligat, imagineque DEI insignita cælestia affectet.

Et hæc pauca sufficiant ex iis quæ de hominetradi possunt, sine quæ quali per transeuntem dicta.

Supremum tandem gradum DEO propinquius suscipit Angelica natura, quæ intellecta corpori minimè allegato prædita est. Quis igitur illam suspiciens non demeretur: cum Angelus secundum Damascenum sit substantia intellectualis, semper mobilis, suæ potentatis, arbitrioque libero, corporis expertus, DEI ministra, immortalitate insignita? Mirum igitur non est, si eas quæ possunt gratias rependentes creature omnes una cum homine clamant, Ipse fecit nos, & non ipsi nos: ipse dixit, & facta sunt; ipse mandavit, & creata sunt.

CAPVT VII.

Mundum propter hominem fuisse conditum, capotissimum de causa, ut ex visibilibus ad invisibilia ascendamus.

SED & aliud inter alia præstantissimum beneficium extat, quod scilicet mundum hunc universum immensa sua liberalitate & bonitate propter hominem fabricaverit DEUS, ut esset ipsi regia domus, & ut eundem regeret, ejusque potiretur imperio & oblectamento. Etenim (ut egregè probat Lactantius lib. 7. cap. 4. mundum propter hominem conditus, ubi sic ait: Nihil est, ut opinor, quod sit propter seipsum factum; sed quidquid omnino sit, ad usum aliquem fieri necesse est. Quis enim, vel tam ineptus, vel tam otiosus, ut aggredietur facere aliquid frustra, ex quo nullam utilitatem, nullum commodum speret? Qui domum adificat, non idè adificat ut tantummodo domus sit, sed ut in ea possit habitari. Qui navim fabricat, non idè insinit opus, ut tantum navis appareat, sed ut in ea navigetur, ut qui vas aliquod instituit aut format, non propter id facit ut tantum scissile videatur, sed ut vas illud essetum capiat aliquid necessarium. Similiter cetera quaecumque sunt, non utique in superacuum, sed ad usus aliquos utiles laborantur. Mandat igitur à DEO factus est, non utique propter ipsum mundum; neque enim aut calore soli, aut lumine, aut aspiratione ventorum, aut humore imbrum, aut alimonia frugum, cum sensu careat, indiget.

Sed ne illud quidem dici potest, quod DEVS propter seipsum fecerit mundum: quoniam posset esse sine mundo, sicut fuit antea; & in omnibus quæ in eo sunt, quæque generantur, DEVS ipse non utitur. Apparet ergo animantium causa mandum esse constitutum: quoniam is rebus quibus consistat, animantes fruuntur, quæ ut vivere, ut consistere possint, omnia hu necessarii temporibus certis subministrantur. Rursus ceteras animantes hominis causa esse factas, ex eo clarum est, quod homini serviunt, & tutela ejus atque usus data sunt: quoniam sive terrena sunt, sive aquatiles, non sentiant mundi rationem sicut homo.

Et infra: Magna igitur, & recta, & admirabilis est ratio, & potestas hominis, propter quem mundus ipsum & universa quaecumque sunt, DEVS fecit; tantumque illi honoris habuit, ut eum præficeret universis, quoniam solus poterat opera DEI mirari. Oprime igitur Asclepiades noster de providentia summi DEI disserens in eo Libro, quem scripsit ad me; & Arque idem, inquit, meritis quis arbitretur, proximum sibi locum divinam providentiam dedisse ei, qui potuerit intelligere ordinationem suam. Nam sol iste est: quis enim videt ita ut intelligat quia sol est, & quantum gratia afferat ceteris institutis? Hoc ceteris est: quis id sufficit? Terra hæc: quis eam colit? Hoc pelagus: quis in eo navigat? Hic est ignis: quis eo utitur? Instituit ergo summus DEVS non propter se, quia nihilo indiget, sed propter hominem, qui his congruenter uteretur. Hæc Lactantius, Augustinus.

Angulus & hominibus autem conditus?

Quomodo propter hominem bonum omnino tracta sunt?

Advertendum.

Mira De erga homines autem congruentia & nihil pro merenti munuscentia.

Angeli
& homi-
cur con-
diti?

Augustinus Opuscul. De Deo diligendo sic inquit: factus ergo Angelus, sive homo propter DEVM dicitur esse, non quia DEVS creator & summus beatus alterutrum indigeret officio, quia bonorum nostrorum non eget, sed ut serviret ei, & fruere iureo, cui servire regnare est. In hoc proficit serviens, non ille cui servitur. Et sicut factus est homo propter DEVM, sic factus est mundus propter hominem, ut ei serviret. Postus est ergo homo, ut ei serviret, & ut ipse serviret, ut acciperet utrumque, & resisteret totum ad bonum hominum, & quod accepit obsequium, & quod impendit. Ita enim voluit DEVS sibi ab homine serviri, ut ea servitute non DEVS sed homo juretur, & voluit, ut mundus serviret homini, ut exinde similiter juretur homo. Totum igitur bonum hominis erat, & quod factum est propter ipsum, & propter quod factus est ipse. Omnia enim, ait Apostolus 1. Cor. 3, nostra sunt; superiora scilicet, equalia, & inferiora. Superiora quidem nostra sunt ad fruendum, ut Deus Trinitas. Aequalia nostra sunt ad conveniendum, scilicet Angeli: quia etsi modo sunt superiores nobis, in futuro erunt aequales. Et inferiora nostra sunt, quia ad usum nobis sunt; sicut res dominorum dicuntur esse famulorum, non privatione a domino, sed quia sunt ad usum eorum. Hæc Augustinus.

Præterea mundus est hominis domus, cujus pavimentum terra, floribus, arboribus, aliisque virgulis veluti gemmis decorata; cujus piscine, maria, flumina, lacus; cujus columnæ, montes; cujus caveæ, valles; cujus regmen, cælum; cujus lumina sive fenestræ, sol, luna, stellæ, unde Gregorius Nazianzenus in orbem Dominicum dixit: Nihil verò mirum, si homo novissimus prolatus est, in manu DEI & imagine condecoratus: oportebat enim tamquam Regi prius Regiam constituere, & ita de muni Regem omnibus iam stipatum introducere. Conditus est etiam orbis, ut ejus imperium a DEO homini concederetur, & ipsi mundo, testante Sacra pagina, velut Rex presideret. Conditus denique, ut delectationem & voluptatem ex nobilitate sua operatione perciperet, quæ est contemplatio, quæ ex visibilibus ad invisibilia conscenderet, DEVM creatorem suum intelligeret, intelligendo amaret, amando possideret, & possidendo fruere: tantum enim ac tam mirabilibus literis exaratus liber ad studium hominum intellectu prædatorum, ex immensitate largitus divina collatus fuit. Hæc Gregorius.

Hanc igitur magnificentiam liberalitatemque æterni Regis & mundi Satoris DEI, per quam architecto & onice fabricatam hanc mundi machinam, seu munusculum homini tradidit, quis pro dignitate commendare queat? Augustissimum hoc munus est, (ut pius quidam Doctor scribit) si datorum, si datum, si modum, si cui tradatur animadvertis. Magnificus dator ipse DEUS est. Sed quid elargitus est? Non aurum, non immensas urbes, provincias; sed mundum omnem, tam amplum & spatiosum, ac pulchrum. Sed quomodo & quibus tantum præstat munus? Non Angelis; sed nobis nil tale promerentibus, nil efflagitantibus, nil rependentibus. Et quibus tandem? Non amicis & familiaribus, id est, iustis; sed hostibus & impiis, & sequæ contumacibus.

Verum si qui citò dat bis dat, quoties tibi, o homo, dedisse censendus est DEUS, qui tam citò, qui in principio temporum, antequam esses, tantum tibi munus contulit? Disce igitur, o mortalis homo, divinam liberalitatem nam si ipse, quod suum erat, largitus est; cur in quod tuum non est, avarè deines? Si ille tibi servo & hosti, cur tu fratri & amico non impertiris bona? Cuncta te ad liberalitatem excitant.

Cælum non interrupta latione in cui gratiam voluit, astra lucem munificè effundunt, ignis calorem non cohibet, aër salubres imbres exhalat, nec umquam fatigatus sonos, odores, speculæque rerum profertre desinit. Maria, lacus & flumina continuò tibi adiut ad divitias comparandas patefaciunt, & innumera piscium genera tibi produciunt. Terra quoque uberrimos fœtus nonne effundit? herbas, arbores, & animantia sponte iterant, & perfossa, varios tibi lapides & metalla suppeditat. Cuncta demum summi Opificis iussu & exemplo quæ sua sunt liberalissimè largiuntur, solus homo manus comprimit, & non modò quæ sua sunt non impartitur, sed aliena rapit, nec ullum grati animi testimonium Largitori suo rependit, qui pulcherrimam & amplam hanc orbis machinam uberrimò munere, non petitis, sed sponte est elargitus hæc ille.

CAPUT VIII.

Quæ cautela sit adhibenda in creaturarum Contemplatione.

QUONIAM creaturæ DEI ob hominis culpam non semel in tentationem & mûscupulam pedibus insipientium factæ sunt, cautela maxima opus est, ne cupientes rerum spirituales venationem ingredi, intra creaturarum retia incauti capiamur, & dum ad sublime ire contendimus, depræmur ad ima. Quare in tantavisibilibus rerum copia, inter spectaculorum genera, ut rectè scribit Richard. l. 2. c. 1, videat quisque quod eligat: caveat ne illud ante mentis oculos reducat, unde cordis sui mûditiam polluat. Debet ergo ad considerationis sue respectu voluptatibus irritamentis amovere, qui cupit de interne incorruptionis perpetuitate gaudere. Quidquid avaritiam stimulat, quidquid gulam irritat, quidquid luxuriam inflammat, ab illa recordationum suarum frequentia seceruat. Ille sanè mundum & quæ in mundo sunt utiliter in contemplationem adducit, qui per mundanorum respectum ad mundanorum defectum venit. Hunc huiusmodi contemplationis fructum magnus ille mundalium contemplator qualifit & invenit, scriptumque reliquit: Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes, vanitas vanitatum, & omnia vanitas. Ille vanitatis contemplationem non in vanitatem sumit, qui ex eo quod in uno respicit, in laudè Creatoris affert, qui cum in omnibus operibus suis mirabilem, laudabilem, amabilem reperit. Domine Dominus noster, quàm admittibile est nomen tuum in universa terra! ecce mirabilem. A solis ortu usque ad occasum laudabile nomen Domini: ecce laudabilem. Iustus Dominus in omnibus viis suis, & sanctus in omnibus operibus suis: ecce amabilem. Ligna ergo rigida, ligna robusta, ligna durabilia, qualibet considerationes sunt, quæ mentis vigorem reparant, quæ ad constantiam roborant, quæ in perseverantia confirmant.

Sanctas quoque Augustinus lib. de Virg. Relig. c. 29. docet vitandam esse in contemplatione creaturarum vanam curiositatem, dum inquit: Ne in consideratione creaturarum vana & peritura curiositas exerceatur, sed ex his gradus ad immortalia & semper manentia faciendus est. Ideo adjungit Propheta: Expandi manus meas ad te.

Multæ sunt rationes & modi quibus ex creaturis ad Creatorem ascendere possumus; sed ille est aliis præferendus, quo usus est sanctus Augustinus li. 11. Confess. c. 4. DEVM alloquens: Tu Domine, inquit, fecisti ea, qui pulcher es; pulchra sunt enim: qui bonus es; bona sunt enim: quies sunt enim. Nec ita pulchra sunt, nec ita bona sunt, nec ita sunt, sicut tu Conditor eorum, cui comparata, nec pulchra, nec bona sunt. Scimus hæc, gratias tibi: & scientia nostra scientia tua comparata, ignorantia est. Hæc Augustinus.

K 4

PRL